

ELHURCOLVA

A GULÁG elhallgatott története

GU LÁG PVI

ГУЛАГ

Büntető célból létrehozott, szibériai munkatáborok már a cári Oroszországban is léteztek, amelyeket az 1917-es bolsevik forradalom és hatalomátvétel után Lenin politikai ellenfeleinek száműzetése céljából is tovább működtettek. Valódi gépezetté azonban Sztálin fejlesztette ezek rendszerét az 1930-as években; az 1937-es nagytisztogatás során egyes adatok szerint már 8 millióan dolgoztak kényszermunkatáborokban a Szovjetunióban.

A II. világháborút követően, Magyarország 1941-es határait figyelembe véve több, mint 900 ezer honfitársunk került a Szovjetunió foglyaként kényszermunkatáborba, az elhurcoltak egyharmada civil lakos volt. E magyar holokauszt következtében körülbelül 300 ezren soha nem tértek haza. A szerencsés

túlélők között van egyesületünk egyik alapító tagja, a Kispeszt-Központi Református Egyházközség presbitere, Fóris Kálmán is, aki több mint mint egy évet töltött Szolyván, Szanokon és Sztarij Szamborban. Szerencsére a hírhedt szibériai táborba tartó vagonok elöl végül megmenekült, és ma is itt él közöttünk Kispeszen. Életének e megpróbáltatásokkal teli időszakáról dokumentumfilmet is készítettünk.

Annak érdekében, hogy ne merüljön feledésbe mindaz, ami a magyarsággal 1944-ben és az azt követő években történt, Magyarország Kormánya a 2015. évet a Szovjetunióba hurcolt politikai foglyok és kényszermunkások emlékévé nyilvánította, amelyet 2017. február 25-ig meghosszabbítottak. Ezen emlékév keretében a Kispesti Társaskör nemcsak rend-

hagyó történelemórákat és emlékkonferenciát szervez *Elhurcolva – magyarok a Gulágon* címmel, hanem a tervek szerint 2017. február 25-én, a Kommunizmus áldozatainak emléknapján a málenkij robotra elhurcoltak emlékére egy emlékművet is állítunk a Templom téren.

Több százezer honfitársunk halt meg a kommunista rendszer munkatáboraiában. Mivel a túlélők az átélt borzalmakról évtizedekig nem beszélhettek, legtöbbször magukkal vitték a sírba a szovjet lágerekben megélt szörnyűségeket. Felelősek vagyunk a jövőért, ezért kötelességünk emlékezni a múltra. Magyarország 2012-ben

hatályba lépett alaptörvénye el nem évülővé tette az elhurcoltak ellen elkövetett bűncselekményeket, és szigorúan büntetik e bűncselekmények tagadását is. Fontos, hogy a fiatalabb generációk is megismerjék, ne feledjék, és ne engedjék feledtetni a kommunista rendszer borzalmait.

Állítson ez a kiadvány emléket nemcsak egyesületünk alapító tagjának, Fóris Kálmánnak, hanem valamennyi, a szovjet munkatáborokban szenvedett, halált halt honfitársunknak és mindazoknak, akik túléltek a szörnyűségeket, de arról nem szólhattak, így magukkal vitték a sírba a kommunista rendszer borzalmait.

Dódy Gabriella
elnök
Kispesti Társaskör

Arany-Tóth Zoltán
tiszteletbeli elnök
Kispest Díszpolgára

A Gulág titkos története

A tömegesen elhurcolt polgári személyek akár hadifogolyként, akár internáltként kerültek fogságba, mindkét esetben az úgynevezett GUPVI-lágerekbe kerültek, vagyis a Hadifogoly- és Internáltügyi Főparancsnokság felügyelete alatt működő lágerekbe. Ezek is az NKVD, vagyis a Belügyi Népbiztosság felügyelete alá tartoz-

tak, akárcsak a GULAG-lágerek, mégis jelentős különbség volt a két táborrendszer között. A GUPVI-lágerek lakóit tömegesen hurcolták el, lényegtelennek tartva azok személyes kilétét. A GULAG-lágerek lakóit viszont egyenként, személyre szóló, többnyire koholt vádakra alapozott ítéletek alapján vitték el. Lényeges különbség volt még, hogy míg a GUPVI-lágerek túlnyomó többsége a birodalom európai részén helyezkedett el, addig a GULAG-lágerek dominánsan az Urálon túli területen voltak.

Európában a legelső kényszermunkatáborokat a Szovjetunió-beli kommunisták szervezték. Az 1917. november 7-i bolsevik államcsíny után az úgynevezett proletárdiktatúra vélt vagy valós ellenségeinek eltüntetésére, az „osztályellenség” kiirtására már 1918-tól létesítettek ilyen táborokat. Az 1920-as évek első felében a foglyok egy részét elengedték, mert az állam nem rendelkezett elég pénzeszközzel a táborok fenntartására. Csakhogy a táborok rövidesen újra megteltek. A sztálini Szovjetunióban 1930. április 25-én alakult meg az ULAG, amelyet az év novemberében átneveztek GULAG-gá, ami a Glavnoje Upravlenyje Ispravitelno-trudovih Lagerej, vagyis a Javítómunkatáborok Főigazgatóságának rövidítése. Irat-

tári források szerint 1931-32-ben kb. 200 ezren raboskodtak a GULAG-táborokban, míg 1935-re ez a szám már 800 ezerre rúgott. Az 1937-es nagy tisztogatás során pedig egyes adatok szerint már 8 millióan dolgoztak a sztálini rabszolgatáborokban. Jellemző a szovjet vezetésre az értelmiség elleni ellenséges hozzáállás, akár kifejezett gyűlölet, amelyet jól mu-

tat, hogy 1934 és 1941 között a magasabb iskolai végzettséggel rendelkező rabok száma megnyolcszorozódott. A Szovjetunió történetét végigkísérik ezek a lágerek, amelyeknek még az 1960-as években is 10-15 ezer foglyuk volt. Németországban a nemzetiszocialisták 1933-as hatalomátvételük után szovjet mintára szervezték meg saját munkatáborukat.

A Gulág célja

A lágerek célja a politikai és etnikai tisztogatás, megtorlás volt, de nem titkolt cél volt a megfélemlítés, valamint a sztálini tervgazdaság munkaerő-szükségletének kielégítése is. A szovjetek tudatosan készültek a második világháború során elfoglalt területek lakosságának elhurcolására. A német foglyok foglalkoztatására már 1943-ban készültek tervek, majd 1944 júliusában elkészült az a jelentés, amely ötmillió fogoly (hadifogoly és civil) tízéves kényszermunkáját irányozta elő. A vasúti vagonokban elhurcolt lakosokat napi 10-12, de nem ritkán 14 órás kemény munkára fogták. Fő feladatuk a bányászat, út-és vasútépítés, fakitermelés volt. Végkimerülésig dolgoztatták őket, miközben élelmezé-

sükről és egészségügyi ellátásukról alig gondoskodtak. Egyes becslések szerint az embertelen körülmények és az éhezés következményeként közel 20 millió ember vesztette életét a kommunista kényszermunkatáborokban.

Sztálin, a diktátor

Jozsif Visszarionovics Sztálin 1922-től haláláig a Kommunista Párt Központi Bizottságának főtárhelye. A Szovjetunió diktátora, 1941-től 1945-ig a fegyveres erők főparancsnoka, 1945-től generalisszimusz.

Hatalomvágya és könyörtelensége miatt a világtörténelem legnegatívabb megítélésű vezetői közé tartozik. Lenin halála után a diktatúra egyszemélyi vezetője lett. Az ellenzéki mozgalmakat, hangokat tiltotta, üldözte. Uralma alatt folytatódott va-

lamennyi ellenzéki mozgalom működésének tiltása, tagjaik üldözése, kivégzése.

Ismert: Sztálin valóságos dührohamot kapott, amiért marsalljai, Fjodor Ivanovics Tolbuhin és Rogyion Jakovlevics Malinovszkij nem tudták teljesíteni a „tervet”, nem vonultak be Budapestre 1944. november 7-én, sőt, még a főváros körülvételével sem végeztek. A Budapestet védő német és magyar erők ugyanis jelentős létszámbeli hátrányuk ellenére rendkívül keményen, hatékonyan álltak ellen a szovjet támadásnak, sokáig még Budapest előterébe sem sikerült bejutniuk az oroszoknak. Malinovszkij az egyre kí-

nosabb helyzetet azzal a hazugsággal próbálta feloldani, hogy jelentéseiben 180-200 ezer fős ellenséges haderőről számolt be, pedig a körülvett német-magyar helyőrség létszáma 75-80 ezer fő volt. Amikor a szovjet diktátor a főváros eleste után azt követelte, hogy szállítsák hadifogoly-táborokba Budapest elfogott védőit, az utcákon összeszedett polgári lakossággal töltötték fel a soha nem létezett katonai létszámot a transzportokban. Ezért az elfogott budapesti polgári lakosság jelentős része hadifogoly-táborokba került a szovjet állam területén. Senkit nem érdekelt, hogy idős emberek, vagy fiatal lányok is vannak az úgynevezett hadifoglyok sorában.

Megszállás, véres megtorlás – 1944-1945.

A sztálini kommunista diktatúra a háború elvesztését követően számos csapást mért a Kárpát-medencei magyarságra. Vjacseszlav Molotov, a Szovjetunió külügyi népbiztosa azt írta Sir A. C. Kerrhez, a moszkvai brit nagykövethez intézett levelében:

„A szovjet kormány úgy véli, hogy azért a fegyveres segítségért, amelyet Magyarország Németországnak nyújtott... a felelősséget nemcsak a magyar kormánynak kell viselni, hanem kisebb vagy nagyobb mértékben a magyar népnek is.”

Moszkva, 1943. június 7.

A szovjet megszállás súlyos atrocitásokkal járt Magyarországon. Erőszakoskodás, rablás, a lakosság deportálása a hadijog figyelmen kívül hagyásával. A szovjet katonai hatóságok az 1944. december 22-én létrejött Ideiglenes Nemzeti Kormányt figyelmen kívül hagyva, annak tudta és beleegyezése

nélkül nekiláttak az ország egész ipari gépezetének leszereléséhez és Szovjetunióba szállításához, és megkezdték a munkaképes fiatalok deportálását is a munkatáborokba. Az ország kifosztása és az ártatlan polgári személyek elhurcolása a győztes hatalmak hallgatólagos beleegyezésével történt.

Az Úz völgye

A Vörös Hadsereg 1944. augusztus 26-án lépett Magyarország 1941-es területére az Úz völgyében. Ugyanezen hónap végén már megkezdődött az elhurcolás a Csíki-medencében. A Kárpátalját megszálló 4. Ukrán Front Katonai Tanácsának november 12-ei hírhedt, 0036. számú szigorúan titkos parancsa elrendelte a 18 és 50 év közötti német és magyar hadköteles személyek összeírását és hadifogolytáborba szállítását.

„...a német és magyar nemzetiségű hadköteles személyeket, akik Kárpátontúli Ukrajna felszabadított területén élnek, külön csapatokban, listák szerint, konvoj alatt hadifogolytáborba kell irányítani...”

A Vörös Hadsereg bevonulása Munkácsra

СОБ. СЕКРЕТАРИАТ
Сек. Р.

ПОСТАНОВЛЕНИЕ
ВОЕННОГО СОВЕТА 4-го УКРАИНСКОГО ФРОНТА

13 ноября 1944 года № 0036 Действующая Армия

В тылу фронта около большого количества беженцев солдат и офицеров немецкой и венгерской армии, проживающих в последние дни в населенных пунктах освобожденной территории Закарпатской Украины.

В ряде населенных пунктов проживают военнообязанные лица немецкой и венгерской национальности, подлежащие также, как и солдаты противника, задержанию и направлению в лагери для военнопленных.

Большинство чиновников и служащих полиции и жандармерии венгерского правительства не только не арестованы, но даже и не учтены.

Военный Совет Фронта П О С Т А Н О В Л Я Е Т :

1. В период с 14 по 16.11. с.г. включительно, военным комендантам городов, местечек и крупных населенных пунктов провести регистрацию указанных в офицеров, служащих в немецкой и венгерской армиях, независимо от их национальности.

2. Провести регистрацию всех военнообязанных лиц в возрасте от 16 до 50 лет немецкой и венгерской национальности, проживающих в указанные дни на освобожденной территории Закарпатской Украины, в том числе чиновников и служащих венгерской полиции и жандармерии.

3. Проект приказа военного коменданта о проведении регистрации указанных лиц УТВЕРДИТЬ.

Военным комендантам, во время регистрации, обставить всем описанным лицам на 16.11 и всех вызванных вторично 18.11.44 года:

1. Бывших солдат и офицеров немецкой и венгерской армий,

2. задержать и под конвоем, как солдат противника, направить на пункты военнопленных.

3. Военнообязанных лиц немецкой и венгерской национальности, проживающих на освобожденной территории Закарпатской Украины, отдельными командами и при списках под конвоем направлять на пункты военнопленных.

Весь учетный материал регистрации чиновников и служащих венгерской полиции и жандармерии, вместе с задержанными, 18-19.11 с.г., передать ближайшим орг. "СМЕРТ" соединениям и районным органам пограничных частей охраны тыла фронта.

4. На время проведения операции организовать к 17.11.44 г. дополнительно два приемных пункта военнопленных один в районе г. Перечин, второй в районе г. Гусево.

5. Начальнику войск НКВД по окрестности тыла генерал-майору БАБЕВУ дать указания своим частям об усилении розыскной работы по выявлению и задержанию перечисленных выше лиц.

6. Начальнику тыла фронта генерал-майору КАЩЕВЦОВУ, для обеспечения выполнения настоящего постановления разрешить военным комендантам пользоваться автомашинами "ЗИЛИС", находящимися на верховых пунктах фронта.

7. Для усиления конвоирования направляемых на пункты военнопленных, разрешить комендантам городов, местечек и крупных населенных пунктов использовать местные гарнизоны.

8. Начальнику тыла фронта организовать с 18.11.44 г. по маршруту Ужгород-Самбор и Славяне-Самбор достаточное количество питательных пунктов.

3

9. Начальнику войск охраны тыла генерал-майору БАБЕВУ на 15.00 18.11.44 года собрать всех военных комендантов и их заместителей на совещание.

ПРИЛОЖЕНИЕ: приказ военного коменданта.

КОМАНДУЮЩИЙ ВОЙСКАМИ
4-го УКРАИНСКОГО ФРОНТА
ГЕНЕРАЛ АРМИИ
Г/В. ПЕТРОВ

ЧЛЕН ВОЕННОГО СОВЕТА
4-го УКРАИНСКОГО ФРОНТА
ГЕНЕРАЛ-ПОЛКОВНИК
Г/В. МЕДИК

ГЕНЕРАЛ-МАЙОР
Г/В. КОЗЛОВ

ГЕНЕРАЛ-ПОЛКОВНИК АРМ.
Г/В. КОЗЛОВ

БЕЖНО: СЕКРЕТАРЬ ВОЕННОГО СОВЕТА
4-го УКРАИНСКОГО ФРОНТА
ГЕНЕРАЛ-МАЙОР
Г/В. ПЕТРОВ

ИСТИНОВ

ПРИКАЗ
Военного коменданта
№ 2

13 ноября 1944 г.

Városparancsnokság
2. számú
PARANCSA

1944 november 13-án.

1. Folyó évi november hó 14-től három napon belül jelentkeznit kötelesek a legközelebbi városparancsnokságnál mindazok a katonák és tisztok, akik a magyar és német hadsereg kötelekébe tartoznak és a felszabadított Kárpátalja területén maradtak.

Jelentkezni tartoznak, német és magyar nemzetiségű hadkötelesek egyének is 18 évetől 50 éves korig.

2. Ezen határidőn belül kötelesek ugyancsak jelentkezni mindazok, akik a magyar megszállás alatt Kárpátalján a rendőrség vagy csendőrség szolgálatában álltak.

3. Jelentkezni csak a városparancsnokságon lehet napenként reggel 9-től este 7-ig.

A jelentkezés utolsó napja 1944. évi november hó 18-ika.

4. Mindenki, aki a jelentkezésnek nem tesz eleget, le lesz tartóztatva és a hadilövényszék elé kerül.

Városparancsnok.

Военный комендант.

A 4. Ukrán Front Katonai Tanácsának 1944. november 12-ei hírhedt, 0036-os parancsa

A 0036-os számú szigorúan titkos parancs megjelenését követő napon, annak publikus változataként jelent meg a Városparancsnokság 2. számú parancsa, amelyben félrevezetve a lakosságot, azt írták, hogy csak igazoltatás céljából kell a lakosoknak jelentkezniük – a valóságban azonban kényszermunkatáborba hurcolták el őket.

város
község

Katonai parancsnoka
száma

PARANCSA

1944. december _____ fi hadrakelt hadsereg

PARANCS: a német származású munkaképes személyeknek a közvetlen mögöttesterületen végzendő közmunkára való mozgósításáról.

A hadrakelt hadsereg 1944. december 22-i, a közvetlen mögöttesterületen végzendő közmunkák megszervezéséről és elvégzéséről szóló, 0060 számú parancsa értelmében elrendelem az összes német származású munkaképes személyek mozgósítását.

1. Minden német származású munkaképes személy mozgósítandó és jelentkezni tartozik: férfiak 17-től 45, nők 18-tól 30 éves korig.

2. A mozgósítottak gyülekező helye
városban
községben van.

Az összes mozgósítottak 1944. december...-án, ...órákor a gyülekező helyen kötelesek megjelenni.

3. A mozgósítottak vigyenek magukkal: meleg felső ruhát, 2 pár hordható állapotban levő lábbelit, 3 rend fehérneműt, ágyneműt és takarót, evődényt és 15 napi ételmét. Az egész össz súlya ne haladja meg a 200 kg.-ot fejenként.

4. A helyi polgári hatóságok kötelesek biztosítani azt, hogy minden egyes mozgósítandó személy a kitűzött időben pontosan megjelenjen a gyülekező helyen.

5. Mindazok, akik kivonják magukat a mozgósítás alól, a háborús törvények szerint felelősségre vonatnak — Hadbírótság fog felettük itélni. Ugyancsak szigorú megtorlásban részesülnek családtagjaik és bűntársaik.

a város
község parancsnoka

December 16-án a szovjet Állami Védelmi Bizottság (ÁVB) Sztálin vezetésével meghozta a 7161. számú határozatát, amelyben elrendelte, hogy:

„...A Szovjetunióba történő munkára irányítás céljából mozgósítani és internálni kell Románia, Jugoszlávia, Magyarország, Bulgária és Csehszlovákia Vörös Hadsereg által felszabadított területén tartózkodó valamennyi munkaképes németet – a 17 és 45 év közötti férfiakat és a 18 és 30 év közötti nőket ...A németek begyűjtését és internálását 1944 decemberében és 1945 januárjában le kell bonyolítani és a munkaterületre való kiszállítást 1945. február 15-ig be kell fejezni...”

1944. december 22-én az ÁVB december 16-ai határozata alapján a 2 és 3. Ukrán Front Katonai Tanácsa kiadta a 0060-as, szigorúan titkos parancsát, amely alapján már aznap elkezdték elhurcolni az általuk megszállt Kárpát-medence területéről a német származású, vagy annak mondott, a parancsban kihirdetett korhatárokat kibővítve a 16-50 éves kor közötti munkaképes polgári lakosságot.

„.....0060 számú parancsa értelmében elrendelem az összes német származású munkaképes személyek mozgósítását.

1. Minden német származású munkaképes személy mozgósítandó és jelentkezni tartozik, férfiak 17-től 45, nők 18-tól 30 éves korig. ...

5. Mindazok, akik kivonják magukat a mozgósítás alól, a háborús törvények szerint felelősségre vonatnak – Hadbírótság fog felettük itélni. Ugyancsak szigorú megtorlásban részesülnek családtagjaik és bűntársaik.”

Elhurcolva Budapestről

A várost megszálló, martalócként viselkedő szovjet erők rendszerint a Keleti pályaudvar előtt, a Baross téren gyűjtötték össze a főleg találmra elfogott polgári lakosokból álló transzportokat. Innen hajtották végig foglyaikat a Kerepesi út-Sashalom-Mátyásföld-Cinkota-Kistarcsa-Gödöllő útvonalon. Kistarcsán és Gödöllőn voltak nagyobb gyűjtőtáborok a főváros mellett, innen indultak a transzportok a nyugati értelmiség jelentős hányada által mindenkor ájultan tisztelt „szovjet paradicsomba”. A mai Magyarország területén közel 50 hadifogoly-gyűjtőtábor volt. Ezek közül kilenc helyen (a két ceglédi, a gödöllői, a két győri, a jánosházai, a sopronkőhidai és a két székesfehérvári táborban) 25 ezernél is több foglyot őriztek.

A második világháború alatt és az azt követő években sok százezer magyar állampolgár került a Szovjetunió foglyaként munkatáborba. Magyarországról, ha az 1941-es határokat vesszük figyelembe, több mint 900 ezer embert deportáltak lágerekbe. Az elhurcolt magyarok egyharmada civil lakos volt, közülük mintegy 300 ezren soha nem térhettek haza. Több százezer honfitársunk szenvedett, vált rokkanttá, vagy halálozott el a munkatáborokban. Több százezren fekszenek jelöletlen tömegsírokban.

Málenkij robot

A szovjetek tudatosan készülték a második világháború során elfoglalt területek lakosságának elhurcolására. A kényszermunkatáborok célja a politikai megtorlás, etnikai tisztogatás mellett a sztálini tervgazdaság munkaerő-szükségletének kielégítése volt. Így ha a kiadott parancs alapján nem jött össze a megadott létszám, akár az utcáról, véletlenszerűen összeszedett civileket is elhurcoltak.

A szovjet katonák azzal nyugtatták a begyűjtött lakosságot, hogy csak kis, párnapos munkáról, málenkij robotról van szó. Azt ismételték, „málenkaja rabota, málenkaja rabota”, amely oroszul kis munkát jelent. Azzal áltatták őket, munkájukra csak rövid ideig lesz szükség. A „málenkij robot”, ahogyan a magyar köznyelvben elterjedt, a valóságban akár évekig tartó, kegyetlen körülmények között végzett kemény fizikai munkát jelentett.

Út a táborba

A foglyokat gyalogmenetben, ötös sorokban, több száz fős csoportokban meneteltették több napon át a gyűjtőtáborokig. Mivel a legtöbben megfelelő ruházat nélkül indultak útnak, már maga az út hatalmas megpróbáltatások elé állította őket. Szálláshelyük sokszor

a téli hidegben a szabad ég alatt, jobb esetben istállóban volt. A legtöbben nem tudtak aludni a csontig hatoló hidegtől és a gyötrő éhségtől. Az út során ugyanis a rabok élelmezése egyáltalán nem volt megoldott. Ez részben tudatos volt, az éhségtől legyengült rabok esetében

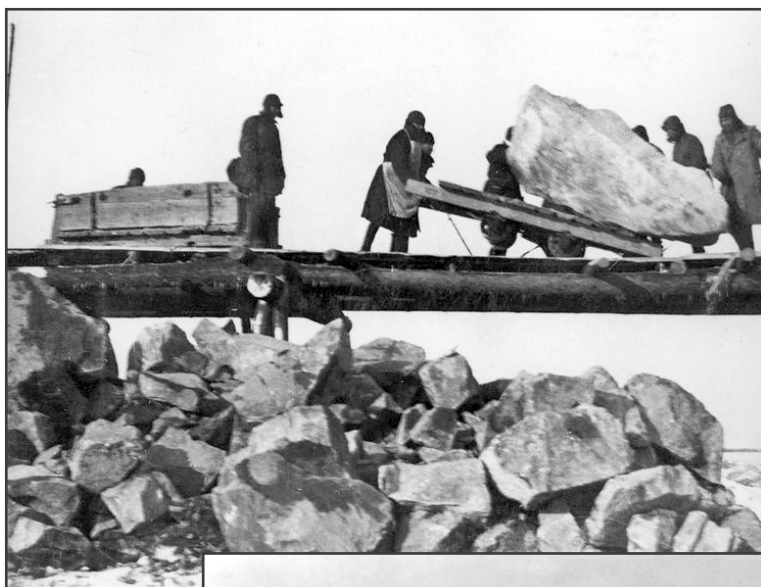
kevésbé kellett tartani a szökéstől. Aki mégis megpróbálta, biztos halálra volt ítélve. Azokkal, akik nem bírták a menetelést, vagy rosszul lettek a fáradtságtól, éhségtől, a foglyocsoport elvonulása után egy ór végzett, holttestüket egyszerűen az út menti árokba lökték. A hiányzó rabot az arra járók közül pótolták. Minden reggel kevesebben tudtak csak útnak indulni, mert többen örökké elaludtak az éhezéstől a hidegben.

Munka végkimerülésig

A kényszermunkatáborok rabjait napi 10-12, de nem ritkán 14 órán át dolgoztatták, fő feladatuk a bányászat, út-és vasútépítés, illetve fakitermelés volt. Élelmezésükről és egészségügyi ellátásukról alig gondoskodtak, így a rabok tömegével haltak meg a táborokban. Aki a nem megfelelő táplálkozás ellenére még bírta a munkát, arra a különféle járványok jelentettek veszélyt. Az idősek hamarabb feladták, a fiatalabbaknak még lehetett szerencséjük. Az emberélet a lágerekben nem sokat ért.

A szerencsétlen kényszermunkásoknak az ételt nem mérték bő marokkal, az előírt tervszámokat annál inkább. Egy bányásznak naponta 13 mázsát kellett kibányásznia. Ha ezt nem teljesítette, az amúgy is kevésnél kisebb ételadagot kapott. Amikor valaki nem teljesítette a kvótát, kevesebb ételmet kapott, így fokozatosan csökkent a

teljesítőképessége, egyre rosszabb fizikai állapotba került, ami tovább rontotta a teljesítményét. Az embertelen éheztetés miatt legyengült rabokat „dohogyanak” hívták, ami magyarul vézna, girhes embert vagy állatot jelent.

Élet a táborban

A táborokban szörnyű körülmények között éltek a rabok. Csak a szerencsésebbeknek jutott fedél a fejük fölé, sokan a szabad ég alatt aludtak. Fekhelyük is alig volt, a csupasz padlón, jobb esetben fa priccseken kellett álomra hajtani a fejüket. A táborok lakóit különféle élősködők, bolhák, tetvek, poloskák is kínozták. Gyógyszerre, orvosi ellátásra nem számíhattak, élelmezésük kirívóan elégtelen, minőségileg elfogadhatatlan volt. A rabok általában kukoricából, csalánból, marharépából főtt levest kaptak és pár deka kenyeret. Tisztálkodásra szinte alig volt lehetőségük. A mostoha tábori körülmények, a nem megfelelő táplálkozás, a higiéniai feltételek és a gyógyszerek hiánya rohamosan szedte áldozatait.

Emlékek a lágerekből

Fogolykarácsony Szolyván

Ott, valahol messze, ott, valahol távol,
Komor hegyek között van egy fogolytábor.
Sok jó magyar férfit hajtottak be oda,
Gyászba borult mindnek a drága otthona,
Hiszen árván maradt édes hitestársunk,
Jó anyánk, jó apánk, az egész családjunk.
Szívünk majd megszakad a hazai vágytól,
Lelkünk legmélyén is csak a honvágy lángol.

Hazavágyik szívünk, mint az a rab madár,
Ki kalitkájában szabadulásra vár.
Szomorú otthon is a karácsony napja,
Nem ül az asztalnál a jó édesapa.
Nincsen otthon a férj, a sok drága testvér,
Pusztító halálba sodort el a szél.
Nincs, aki megkezdje az esti imát,
Ünnepi asztalhoz ültesse családját.

Szent karácsony estje most reánk köszöntött,
Itt ünnepeljük meg a szögesdrót között.
Elhurcolt bennünket gonosz szellem keze,
Halált osztogató sötét idegenbe.
Mégfagyva kuporgunk hideg betonlapon,
A hosszú, álmatlan, dermedt éjszakákon.
Szemünk majd leragad, oly álmosak vagyunk,
De a nagy bánattól aludni nem tudunk.

Ez a mi életünk legsötétebb napja,
Bús szívvel gondolunk a meleg otthonra.
Szemünk könnybe lábad a karácsony szóra,
Vajon nehéz sorsunk mikor fordul jóra?
Pusztít a tifusz itt, arat a döghalál,
Sok jó magyar testvér haza nem jut el már.
Kiviszi szürke ló éjjel a temetőbe,
Jeltelen, dermedt, jeges sírgödörbe.

De azért, bajtársak, ne essünk kétségbe,
Bizakodó hittel tekintsünk az égre!
Térden állva kérjük az egeknek Urát,
Hozza meg számunkra a várt szabadulást!
Hiszen az nem lehet, hogy ezrek kérése
Ne találjon rá egy meghallgató szívre.
Véget ér majd egyszerre szomorú rabságunk,
Akkor lesz nekünk is boldog karácsonyunk.

Szolyva, 1944 karácsonya
Holozsi Károly (Bene, 1926.)
Lejegyezte: Horváth László (Bene, 1926.)

A túlélés négy szabálya

1. A szenvedést nem szabad dramatizálni! Nem szabad panaszkodni, mert attól gyengébb lesz az ember!
2. Az öröm szükséges a túléléshez. Ezért észre kell venni és tudatosan kell keresni az élet apró örömeit.
3. Nem vagyunk tökéletesek, de itt és most kell megmutatnunk, hogy különbek vagyunk rabtartóinknál. Ez mozgósítja az életenergiákat.
4. Akinek van hová kapaszkodnia, annak könnyebb. Mi hívők, ha a Jóistenbe kapaszkodunk, rájövünk, hogy Ő is akarja a túlélésünket.

Placid atya (Rákosszentmihály 1916.) szabályai a túléléshez. Placid atya 1946 és 1952 között GULÁG-rab volt.

Forrás: Dupka György, a Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet igazgatójának magángyűjteménye.

Fotó: www.szentimre.hu

Láger – ahogy a foglyok látták

Gödöllő

A gödöllői gyűjtőtáborban eleinte naponta 50-60, később 100-nál is több halottat földeltek el a foglyok a tábor melletti erdőben, illetve a közeli kukoricásban, jeltelen tömegsírokban.

Az egyik (hadi)fogoly, aki maga is jelentkezett ilyen munkára a dupla adag étel és a szökés lehetőségében bízva, így írja le a halottak temetését: "A munkánk a

halottak levetköztetése volt, valamint gödröket ásni, melyekbe tömegével kellett behordani őket és eltemetni. Nem lehetett már nem elvégezni ezt a nagyon szomorú munkát, mely reggeltől egész estig tartott. Utána annyira rosszul voltunk, ennek a szörnyű munkának a hatására, hogy két napig se a kenyeret, se a pocsék levest nem tudtuk megenni." A többi táborban sem volt sokkal jobb a helyzet.

Szolyva

A szolyvai lágerben a visszaemlékezők szerint naponta 100-120 embert földeltek el jeltelen tömegsírokban a tábor mellett. Nagy László viski lakos így emlékezik vissza minderre: "... a láger képe már kívülről is elretentő volt. Fokozta a döbbenetet, hogy kapunyitáskor először egy hullákkal megrakott nagy teherkocsi jött ki, mi utána indultunk befelé. A látvány belülről még rettenetesebb volt. A drótkerítésen belül dühöngött a flekktifusz. Naponta 2-3 kocsi halottat szállítottak el. Az elhelyezés is embertelennek volt mondható. 8-10 000 embert zsúfoltak össze aránylag kis területen. Aki szerencsés volt, fedél alatt, ülve aludva tölthette az éjszakáját, de a deportáltak kb. egyötöde kinn a szabadban, a havon töltötte éjszakáját. Az emberek, mivel le voltak gyengülve hullottak, mint a legyek. Nem egyet a láger végén lévő pócegödörből húztak ki. Ez a gödör 10 méter hosszú, 3 méter széles, és 2 méter mély volt. Ezeken fosznideszkák voltak keresztbe téve, mely képezte a WC-t. A nagyon gyenge foglyok egyszerűen beleszédültek a fekáliába, s mire kihúzták őket, már halottak voltak."

Forrás: A Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség, a Beregszászi Tanárképző Főiskola és a Pro Minoritate Alapítvány által szervezett, 2004. november 26-án megtartott, a „60 éve hurcolták el a kárpátaljai magyar férfilakosságot” című tudományos konferenciára készült anyag, Bognár Zalán, a Károlí Gáspár Református Egyetem docensének előadása.

Így írnak róla...

Kovács Imre

Tipikusnak mondható Kovács Imre, a koalíciós időkben a Nemzeti Parasztpárt politikusának sorsa. Így ír magyarországi fogságáról:

„A kísértetvárosban, Hevesen öreink nyolcóránként váltották egymást. A Kossuth Szálloda nagytermében lehettem, középen villanylámpa égett, s mintegy száz ember feküdt a csupasz padlón. Valóságos utcák képződtek foglyokból,

ahogy két sorban lapultak egymás mellett, és a fejük összeért. Piszkosak, szakállasak, rongyosak és ápolatlanok voltak; amikor beléptem, felemelték a fejüket, tekintetükben az örültek kétségbeesése és elborult értelme remegett. (...)

Ez a Magyarországon harcoló II. ukrán hadsereg börtöne, vegyesen vannak itt mindenféle nemzetiségűek, katonák és civilek.”

Kalandfilmbe illő körülmények között került Kovács Imre, a fenti sorok szerzője a szovjetek által megszállt magyar területeken bejárta, hosszas kálváriájának első állomására. *Magyarország megszállása* című könyvében a népi írók táborának közismert tagja tanulságos élménybeszámolót ad mindkét okkupációról: szenvedő alanya volt ugyanis mind a német, mind a szovjet megszállásnak.

Kovácsnak közismert németellenessége miatt szó szerint a német megszállás első órájától kezdve bujdosnia kellett; lélegzetelállítóan izgalmas emlékirataiban megírja, hogy a városból hazatérve azt észlelte: házuk előtt 1944. március 19-én géppisztolyos SS-katonákkal megpakolt autó várta őt. Kovács, aki Bajcsy-Zsilinszky Endrével részt vett a német megszállókkal szemben megszervezett ellenállásban, s hajszál híján

úszta meg a kivégzést, társaival 1945 elején szökött át az oroszok által már ellenőrzött területekre, hogy a németek által megszállt országrészen működő Felszabadítási Bizottság nevében összeköttetést keressen a szovjet erőekkel.

A szovjet hatóságok automatikusan kémként, ellenük harcoló "partizánként" kezelték, így Kovács különféle, az ország területén létrehozott rabtáborokban, illetve a táboroktól táborokba hajtott fogolymentekben sínylődött.

Időnként kihallgatásra vitték, megpróbálták rákényszeríteni, hogy vallja be: angol kém. Azt, hogy egyáltalán túlélte kálváriáját, bátorságának köszönhette: Gödöllőn megszökött, mielőtt a hatalmas, főleg a Pesten elfogottakat összezsúfoló fogolytáborba értek volna vele.

Így írnak róla...

Szolzsenyicin

Alekszandr Iszajevics Solzsenyicin Nobel-díjas író, az oroszok élő lelkiismerete, a GULAG-táborok egyik legismertebb foglya, aki szabadulása után több könyvet írt a tábori életről.

A II. világháborúban egy tüzérsztag parancsnokaként részt vett a front harcokban. Egy gyermekkori barátjának írott levele miatt, amelyben bírálta Sztálint, 1945-ben letartóztatták. Nyolc

évet volt börtönökben és munkatáborokban, majd szabadon bocsátása után még három évet kényszerlakhelyen kellett töltenie. 1956-ban rehabilitálták, ekkortól matematikát taníthatott. Saját élményeiből merítve írta meg igazán jelentős műveit, amelyek révén már életében klasszikussá vált. Első volt ezek sorában az *Ivan Gyenyiszovics egy napja*. Kezdeti művei Oroszországban hamar népszerűek lettek.

Az 1960-as évek közepétől főképp külföldön jelentek meg írásai, amelyek alapján szovjetellenesség vádjával 1969-ben kizárták a Szovjet Írószövetségből. A külföldön megjelent műveit a keleti blokkban mint a szovjetellenes propaganda terjesztését látták, pedig világossá vált, hogy lerántja a leplet a munkatáborokról, amelyek foglyai között ártatlanul, hamis vádakkal, vagy politikai indítékból elítélt személyek is vannak a köztörvényes bűnelkövetők mellett. Az 1973-ban írt, *A GULAG szigetvilág* című regénye miatt a Legfelsőbb Tanács megfosztotta szovjet állampolgárságától, és kiutasította az országból. 1990-ben kapta vissza állampolgárságát, 1994-

ben tért vissza Oroszországba. Abban a hitben ment haza, hogy részt vehet az orosz szellemi élet felrázásában. Végigutazta a kontinensnyi méretű országot, és beszédeket mondott a Dumában, de nem nagyon figyeltek fel rá, rendkívül komolytalannak és naivnak tartották őt a képviselők.

„A kommunistánál kártékonyabb és veszélyesebb embertípust még nem produkált a történelem. Cinizmusuk, szemtelenségük, hataloméhségük, gátlástalanságuk, rombolási hajlamuk, kultúra- és szellemellenességük elképzelhetetlen minden más, normális, azaz nem kommunista ember számára. A kommunista nem ismeri a szegényt, az emberi méltóságot, és fogalma sincs arról, amit a keresztény etika így nevez: lelkiismeret. A kommunista eltorzult lélek! Egészséges szellemű európai ember nem lehet kommunista! Nincs olyan vastag börtönigénylő hazugság, amit egy kommunista szemrebbenés nélkül ki ne mondana, ha azt a mozgalom érdeke vagy az elvtársak személyes boldogulása így kívánja.”

A szovjet munkatáborokból hazatérők a kommunista magyar kormányoktól semmiféle segítséget sem kaptak, és a titkosszolgálatok évtizedekig hallgatásra kényszerítették a testileg-lelkileg megtört embereket.

A magyarok elhurcolása a kommunizmus idején tabu volt, csak a kilencvenes évektől kapott nyilvánosságot, a részletek feltárása mind a mai napig tart.

Irodalom jegyzék:

Bognár Zalán: Malenkij robot, avagy a polgári lakosság tömeges elhurcolása Magyarországról szovjet fogságba 1944–45-ben.

In: Markó György (szerk.): Háború, hadsereg, összeomlás. Magyar politika, katonapolitika a második világháborúban. Zrínyi Kiadó, Budapest, 2005. 181-190.

Bognár Zalán: Hadifogolytáborok és (hadi)fogolysors a Vörös Hadsereg által megszállt Magyarországon 1944–1945. Kairosz Kiadó, Budapest, 2012.

Bognár Zalán: Malenkij robot. 100 000 civil elhurcolása Budapestről és környékéről. In: Rubicon, 26. (2015) 9.sz. 68-77. p.

Bognár Zalán: Budapest és környéke lakosságának elhurcolása szovjet hadifogságba (1944 december–1945 április).

In: Kút, 3. (2004) 3–4. sz. 99–112. p.

„Uram... segíts haza minket...!”

Szerk.: Dupka György, PhD. Kolozsvár, 2014.

A felhasznált képanyag forrásai:

Dupka György magángyűjteménye, www.beszedesmult.hu,
www.gulaghistory.org, www.magyarokagulagon.hu, www.mult-kor.hu,
www.november25.kormany.hu, www.polgarportal.hu, www.ujkor.hu,
www.veritasintezet.hu

A kiadvány megjelenését az Emberi Erőforrás Támogatáskezelő támogatta.

Kiadó: Kispesti Társaskör Egyesület

Szerkesztette: Dódy Gabriella, Song Simon,
Udvardy Zoltán

Lektorálta: Muskovics Andrea Anna

kispestitarsaskor@gmail.com

06 (20) 232-4303

2016

Egy kiscesti a szovjet munkatáborban

A kommunista munkatábort megjárta közül már csak kevesen vannak életben. Egy 92 éves túlélő itt él közöttünk, Kiscesten. Főris Kálmán, a Kiscesti Társaskör egyik alapító tagja ma is aktív, jó egészségnek örvend, saját termesztésű szőlőjéből mind a mai napig bort készít. Ránézésre nem hagytak nyomot rajta a munkatáborban átélt szörnyűségek. Pedig a kommunista terror őt sem kímélte, az

Fotó: MTI

Fotó: Ifj. Molnár András

elsők között hurcolták el a szovjet csapatok málenkij robotra kárpátaljai szülőfalujából, Tiszabökényből. Mindösszesen 20 éves volt akkor, amikor a Vörös Hadsereg 1944 szeptemberében a trianoni Magyarország területére lépett. A Kárpátalját megszálló 4. Ukrán Front Katonai Tanácsának november 12-ei hírhedt, 0036.

számú szigorúan titkos parancsa elrendelte a 18 és 50 év közötti német és magyar hadköteles személyek összeírását és hadifogolytáborba szállítását. Főris Kálmán 14 hónapot töltött a szolvai, a szanoki és a Sztarij Szambor-i lágerekben. Azon szerencsések egyike, aki megmenekült.

Az 1924-es születésű Fóris Kálmán még úgy mondja: Ugocsa vármegyében született. Édesapjának 65 hold földje volt, lovai, gazdasága, amiből jól meg lehetett élni. Családjuk nemesi címerét most is nagy becsben őrzik, az előszoba falán. Szép gyerekkora volt,

bár abból az időből csak egy képet őriz, amelyen bátyjával látható. A beregszászi reálgimnáziumba járt, később, Észak-Erdély visszacsatolását követően a máramarosi református liceumba. 1944 tavaszán, a német megszállást követően a gimnáziumot bezár-

ták. Főris szülőfaluját 1944 októberében érték el az előrenyomuló szovjet csapatok. November 14-én kidobolták, hogy valamennyi, 18 és 50 év közötti jelentkezzen három napi munkára. Jelentkezett is becsületesen, többedmagával a faluból. A „szolyvai haláltáborba” vitték őket, mert az a hely mint mondja, másképpen nem nevezhető. Szolyva Munkáctól északkeletre fekszik, egyenesen a Vereckei-hágó irányában.

Útban a szolyvai láger felé

Kárpátaljáról a málenkij robot ürügyén elhurcoltak első gyalogos menetszlopát 1944. november 18-án indították Szolyvára.

Fotó: Ifj. Molnár András

A szolyvai haláltáborban

Többnapos gyaloglással érkeztek Szolyvára. Menet közben csűrökben, dohánypajtákban éjszakáztak, Beregszászban a pénzügyőr palotában, Munkácsen a csendőrlaktanyában. A negyedik napon érkeztek meg Szolyvára, ahol istállóban helyezték el őket. Mindenhol beton volt, azon feküdtek, takarójuk sem volt. Mint mondja, szomorú hely volt az. Decemberre a foglyok megtetvesedtek, s a paraziták súlyos betegséget, úgynevezett flekktífuszt terjesztettek. A betegség gyógyíthatatlan volt, a rabok tömegesen kezdtek elpusztulni. Volt, hogy kétszázötven, háromszáz halottat vittek hajnalban szekerekkel, kocsikon a hatalmas gödörhöz, amit ástak, abba dobálták be a halottakat – emlékszik vissza Főris Kálmán. Annak a helyén áll ma a Szolyvai Emlékpark.

Az egykori szolyvai haláltábor egyik tömegsírjának helyén kialakított emlékpark

Tovább gyalog Szanokra...

1945-ben felszámolták a szolyvai lágert, és az életben maradt rabokat továbbhurcolták Szanokra. Ezt a tábort néhány évvel korábban a Harmadik Birodalom erői húzták fel a szovjet hadifoglyok számára, ám ekkorra már fordult a kocka, és szovjet parancsnok volt a gyűjtőhelynek. Napokon át meneteltek, hóban-fagyban. Enni nem kaptak, Ungváron már semmijük sem volt. Addig egyetlen élelmük egy füzér fokhagyma volt, amelyet Fóris Kálmán földije, Dupka Józsi csempészett az útra valahogy. Reggel mindenki kapott 5-6 gerezd fokhagymát, ez volt az ételük. Mint mondja, meneteltek, ették a havat és rágták a fokhagymát. Szinte el sem hinné az ember, hogy ezen lehet élni!

Szanokon

Szanokon nagyon keserves tél volt, 70-80 méter hosszú építményekben helyezték el őket, amelyekben kétszer két sor pricc volt és egy vaskályha. Fóris Kálmánnak szerencséje volt, mert viszonylag közel volt a kályhához, így nem fagyott meg. Így si-

került átvészelnie a telet. Szanokon három órakor volt ébresztő és sorakozó, kb. reggel 8 óráig számolták a rabokat. Utána jött a reggeli, mindig levest kaptak. Hatalmas kondérokban főzték, jó esetben sózott halból, legtöbbször csalánból a levest, amelyet konzervesdobozból ettek meg. A kenyéradagjuk legjobb esetben is csak kétujjnyi szelet volt. A szanoki lágerből folyamatosan hordták a rabokat Szibériába. Fóris Kálmánnak és földijeinek az volt a szerencséje, hogy egy hadifogságba esett tiszabökényi ismerősük volt a lágerparancsnok helyettese, így mindig hátul álltak a Szibériába tartó vagonok feltöltésekor. Előfordult, hogy Fóris Kálmán a 9. sorban állt, és a hatodiknál megtelt a vagon... a bátyjának nem volt ilyen szerencséje, ő Szibériába került...

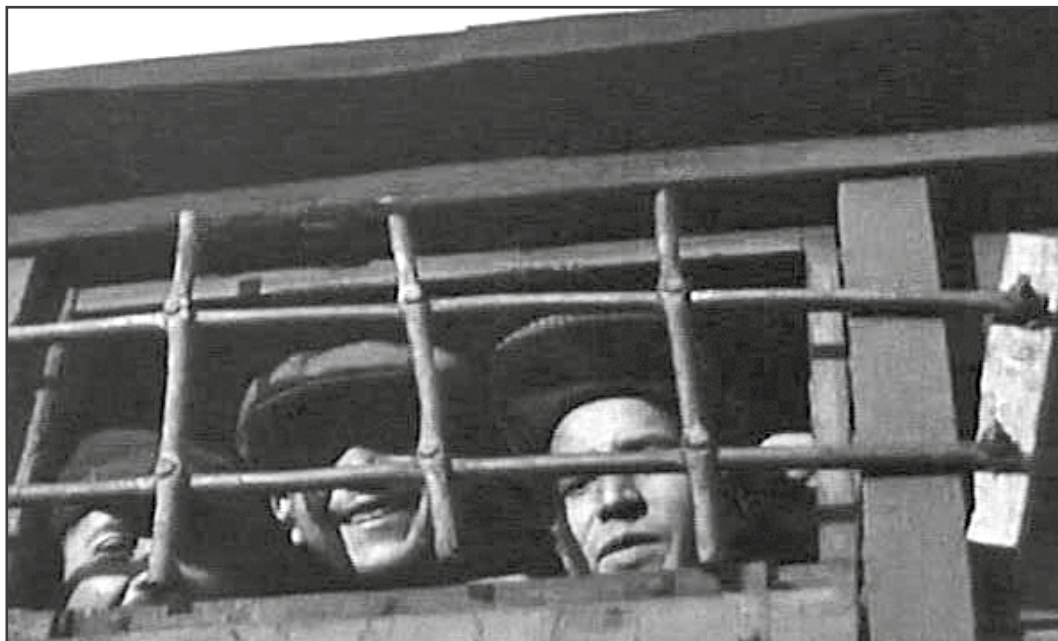
ГУЛАГ
ГУПВИ
ГУЛАГ
ГУЛАГ
ГУЛАГ
ГУЛАГ

GU **LÁG**

Következő láger: Sztarij Szambor

1945 augusztusában a szanoki gyűjtőtábor is felszámolták, és tovább hurcolták a rabokat Sztarij Szamborba, amelyet a József főherceg nevét viselő egykori magyar laktanyában rendeztek be. Itt végezték a széles nyomtávú orosz vasúti kocsikról a keskeny nyomtávú, európai szabványok szerinti szerelvényekre az áruk, legtöbbször vas és élelmiszer átrakódását. Fóris Kálmán, amikor csak tehetett, rendre menekült a munka elől, mint mondta, „nem azért jöttem én ide, hogy nektek dolgozzam!” De nem volt mindig szerencséje. Új fűrésztelepet építettek a szovjetek, elkezdték letarolni az erdőket, oda vitték őket dolgozni. Az erőt próbáló, egész napos kemény munka után gömbfa pricscseken fekhettek, arra fenyőgallyakat tettek, az volt a lepedőjük, amíg ki nem száradt. Azután már annyijuk sem maradt. Mint mondta, keserves volt az a hely, az újabb haláltábor. Enni ott sem kaptak szinte semmit, a híg leveseket, ahogy mondja, lötytyőket leszámítva, csakúgy, mint a korábbi helyeken.

Kulákok voltak. Mint mondja, egy embert nagyon hamar koldussá lehet tenni, ezt ők tapasztalták. Családjától elvettek mindent, a gazdaságot, a földet, a gépeket, a terményt, az utolsó ruhájukat is. Semmi-jük sem maradt. Hazatérésekor édesanyja a szomszédától kért egy tál kukoricalisztet, hogy abból főzzön. És ha még ez sem volt

elég, újabb három hónapos kényszermunkára ítélték, még a tanulmányait is félbe kellett szakítania. A túlélőknek ugyanis nem csak a Gupvin vagy Gulágon töltött évek hiányoznak az életükből, hazatérésük után további nehézségekkel kellett szembenézniük, nem kaphattak munkát. Így lényegében az egész életüket elvették.

Hazatérés

A Sztarij Szambori lágerben 1945. év végén összeírták a Kárpátaljára valókat, majd hamarosan útnak indították őket haza. Az állomáson kiengedték őket a piacra, hogy menjenek koldulni. Ott már sorra jöttek a szerelvények a rabokkal. Majd Ungvárra vitték őket, onnan Tiszaújlakra. Innen Tivadarra kellett menniük, ahol

éjszakára bezárták őket egy disznóólba. Reggel a parancsnok ellentmondást nem tűrően értésükre adta: *„a száját mindenkinek be kell fognia, egy szót sem beszélhet senki arról, hol volt, mit csinált, senki nem tudhat arról.”* Mint mondja, be is fogták a szájukat...de mindhiába, hiszen hiába a hazatérés, jött a kegyetlen sors.

„Hinni kell, az éltet!”

Fóris Kálmánt a hit tartotta életben. Haza fogunk térní! - ezzel próbálta tartani a lelket a többiekben. Pedig nem volt könnyű dolga, hiszen egy volt osztálytársa, Szép Zoltán a végelgyengüléstől a kezei között halt meg. És azt is végignézte, ahogy egy falubelijét, mivel lecsúszott az ágyáról, bedobták a halottak közé. Ott tért eszméletehez. Mindenhol csak hideget érzett, a halottak hideg bőrét. Kimászott közülük, és neki is sikerült megmenekülnie. Fóris Kálmán szerint, az is szerepet játszott a túlélésében, hogy nagyon fiatal volt, az 50-60 évesek sorra hullottak el. De az igazi erőt Istenhite adta számára. Nem is gondolt másra, csak arra, hogy Isten megsegíti, és haza fog jutni. Vallja: hinni kell, az éltet! A panaszkodás akkor sem volt és most sem a kenyere. Református hívőként, a Kispest-Központi Református Egyházközség presbitereként egy éneküket idézi: „Azt bünteti, kit szeret, másképp ő nem is tehet”. Istenbe vetett következetes bizalmat, és mindezek után, amit átélt, a békességet hirdeti. Az idő őt igazolta: nemcsak a poklok poklát, a fogságot élte túl, de az emberiség történelmének egyik mélypontját, a Szovjetuniót is.

Fotó: Ifj. Molnár András

Fóris Kálmán az 1970-es években költözött Kiszpestre feleségével, akivel mind a mai napig nagy szeretetben élnek. A Kiszpesti Társaskör elnöke, Dódy Gabriella dokumentumfilmet forgatott a kényszermunkatáborban megéltekről. Képeink a Kiszpesti Kaszinóban, a film 2016. november 17-ei bemutatóján készültek.

Több százezer honfitársunk halt meg a kommunista rendszer munkatáborában. Mivel a túlélők az átélt borzalmakról évtizedekig nem beszélhettek, legtöbben magukkal vitték a sírba a szovjet lágerekben megélt szörnyűségeket.

Felelősek vagyunk a jövőért, ezért kötelességünk emlékezni a múltra. Magyarország 2012-ben hatályba lépett alaptörvénye el nem évülővé tette az elhurcoltak ellen elkövetett bűncselekményeket, és szigorúan büntetik e bűncselekmények tagadását is. A Totalitárius Diktatúrák Áldozatainak Európai Emléknapja alkalmából a Gupvi és Gulág túlélők, köztük Fóris Kálmán is emléklapot vehetett át dr. Rétvári Bence parlamenti államtitkártól.

Menczer Gusztáv hagyatéka: Emlékév és SZORAKÉSZ

A szovjet kényszermunkatáborok szörnyűségeiről évtizedeken át nem lehetett beszélni. Az elhallgatott történelem felszínre hozásáért, a sértettek rehabilitációjáért rengeteget tett Menczer Gusztáv, aki 1945 és 1953 között maga is politikai rab volt a Gulágon.

Menczer Gusztáv 1921-ben született, 1944 októberében őt is besorozták. 1945 januárjában büntetésként negyven kilométert kellett gyalogolnia, utána két órára kikötötték. Másnap megszökött egy barátjával együtt. A nyilasok elfogták, és a számonkérőszék hadiszökevényként halálra ítélte. Úgy menekült meg, hogy vállalta, részt vesz egy rádiós tanfolyamon, de nem fejezte be, mert véget ért a háború. 1945 szeptemberében az orosz titkosrendőrség kémkedés vádjával letartóztatta, majd tíz év kényszermunkára ítélték. A harkovi lágerben a borzalmas körülmények miatt a testsúlya 36 kilóra csökkent. Számos lágerben raboskodott: építette a Bajkál-Amur-Magisztral vasútvonalat, amiről az akkori sajtó azt állította, hogy önkéntes Komszomol-tagok dolgoztak rajta. Raboskodott Kolimán, a leghírhedtebb Gulág-táborban is. Túlélte a -63 fokok hideget, a szenvedést, az éhezést, közben a legfontosabbnak az Istennel való kapcsolatát tartotta. Sztálin ha-

Menczer Gusztáv

lála után, 1953. december 3-án térhetett vissza Budapestre.

1990-tól 2006-ig a Kárpótlás Társadalmi Kollégium elnöke. 1989-ben megalapította a Szovjetunióban volt magyar Politikai Rabok és Kényszermunkások Szervezetét, a SZORAKÉSZ-t, amelynek 2011-es haláláig elnöke volt. Több fontos kérdésben megállapodott az oroszokkal. Például arról, hogy Moszkva hajlandó bármikor fogadni három, általuk hitelesített magyar történészt, aki kutathat ezekben a különböző intézményekben, levéltárakban, és a megtalált dokumentumokról másolatot is készíthet. Sokat tett azért is, hogy a Gulág egykori áldozatai méltányosabb nyugdíjat kapjanak. A politikai üldözöttekért végzett áldozatos tevékenységért megkapta a Magyar Köztársaság Érdemrend középkeresztje a csillaggal kitüntetést.

Menczer Gusztáv életműve nem porladt szét. Az általa alapított SZORAKÉSZ-t lánya, Menczer Erzsébet országgyűlési képviselő vezeti tovább. Menczer Erzsébet kezdeményezésére az Országgyűlés november 25-ét a Szovjetunióba hurcolt magyar politikai rabok és kényszermunkások emléknapjává nyilvánította. Azért ezt a napot választották, mert 1953.

Menczer Erzsébet

november 25-én 1500 politikai elítélt térhetett haza a Szovjetunióból. A magyar kormány fontos adósságot törlesztett, a 2015. évet a Szovjetunióba hurcolt politikai foglyok és kényszermunkások emlékévének jelölte ki, amelyet 2017. február 25-ig meghosszabbítottak. Ezen emlékév keretében számos rendezvény, konferencia, kiadvány, rendhagyó történelemóra és dokumentumfilm mind arra figyelmeztet: nem szabad feledni, és nem szabad feledni hagyni a szovjet lágerekbe elhurcolt mintegy 800 ezer honfitársunk emlékét.

Forrás: www.magyarokagulagon.hu

Ne feledjük, és ne engedjük feledtetni!

A Kispesti Társaskör a Magyarország Kormánya által a 2015. évre meghirdetett és 2017. február 25-ig meghosszabbított, a Szovjetunióba hurcolt politikai foglyok és kényszermunkások emlékére kapcsán pályázati forrást nyert többek között egy emlékmű felállítására, rendhagyó történelemőrák szervezésére a kispesti iskolások számára, illetve egy emlékkonferencia megszervezésére is, *Elhurcolva – magyarok a Gulágon* címmel. Emellett szintén pályázati forrásból ellátogattunk Recskre, a magyar Gulágra. Csendes főhajtás és megemlékezés keretében elhelyeztük az emlékezés virágait azon a helyen, ahol a Magyar Államvédelmi Hatóság (ÁVH) 1950 nyarán minden törvényes felhatalmazás nélkül a szovjet GULAG-táborok mintájára büntető jellegű kényszermunkatáborot létesített. Fontos, hogy a fiatalabb generációk is megismerjék, ne feledjék, és ne engedjék feledtetni a kommunista rendszer borzalmait.

A Kispesti Társaskör egyesület fontosnak tartja, hogy Kispessten is méltó módon emlékezzünk és emlékeztessünk a II. világháborút követő borzalmakra. Ezért az Emberi Erőforrás Támogatáskezelő és a Gulág Emlékbizottság jóvoltából emlékművet állítunk a Templom téren, a világháborús emlékművek szomszédságában a málenkij robotra elhurcolt polgártársaink emlékére. Az emlékmű Vénusz Gergely és Hermann Zsolt szobrászművész tervei alapján készül. Vénusz Gergely édesapja, néhai Vénusz Gyula Kispeszt Díszpolgára, egyesületünk korábbi aktív tagja, alelnöke volt. Az emlékművet egyesületünk pályázati forrásból állíttatja, a környezet rendezését Kispeszt Önkormányzata vállalta. A Málenkij robotra elhurcoltak emlékművek felállítását kispesztiek adományaikkal is támogatták.

A Kispesti Társaskör Egyesület Templom térre tervezett emlékművének makettje. Felavatására a tervek szerint 2017. február 25-én, a kommunizmus áldozatainak emléknapján kerül sor.

TÉGLAJEGY

Köszönjük, hogy támogatta a
Málenkij robotra elhurcoltak
kispesti emlékművének
megvalósulását.

Sorszám:

ГУЛАГ
ГУЛАГ
ГУЛАГ

ГУЛАГ
ГУЛАГ

ГУЛАГ
ГУЛАГ
ГУЛАГ
ГУЛАГ
ГУЛАГ

